

Telkens weer bemerk ik, hoe velen, die zich wel eens met het maken van een herbarium hebben bezig gehouden, in de mening verkeren, dat men zulke gedroogde planten niet meer behoorlijk kan onderzoeken en dat ze eigenlijk niet meer te determineren zijn. Het is duidelijk, dat kenmerken van takken, stengels en bladen nog wel te zien zijn, maar als het op het nauwkeurig nagaan van de bouw van de bloem aankomt, wat toch bij het determineren een eerste vereiste is, dan zit men met de grote moeilijkheid, hoe alles te controleren, wat in de flora wordt opgegeven. Vaak is men dan ook in de veronderstelling, dat alleen levende planten goed gedetermineerd kunnen worden en dat men met zulke droge, platgedrukte herbarium-exemplaren eigenlijk weinig meer kan beginnen. Niets is echter minder waar en het komt mij dan ook niet onnuttig voor eens uiteen te zetten hoe men met zulke planten te werk dient te gaan.

Laat ik voorop stellen, dat al het wetenschappelijk botanische werk, dat samenhangt met het samenstellen van een flora van een bepaald gebied, met het systematisch bewerken van de een of andere plantengroep, met het leren kennen van de variabiliteit van een soort, in zeer vele gevallen enkel en alleen wordt gedaan aan de hand van herbarium-planten. En dat dit mogelijk is, blijkt uit het feit, dat er een enorme hoeveelheid literatuur op dit gebied is verschenen.

Wanneer men op een zeker ogenblik tot het besluit komt om een flora b.v. van een of ander vaak moeilijk te bereizen tropisch land te gaan schrijven — en zulk werk wordt veelal buiten de tropen gedaan — dan zal het ieder zonder meer duidelijk zijn, dat men dan niet eerst even alle plantensoorten, die in zo'n gebied voorkomen, kan gaan verzamelen om ze levend te onderzoeken en te beschrijven. Neen, in zo'n geval baseert men zich in hoofdzaak of vaak zelfs uitsluitend op materiaal, dat is samengebracht in de verschillende herbaria, die overal ter wereld in de loop der laatste paar eeuwen zijn ontstaan. En wat voor de tropen geldt, dat geldt ook voor onze streken. Ook bij de bewerking van b.v. een flora van Zwitserland, van Frankrijk, van ons eigen land, speelt het herbarium een grote en meestal overwegende rol.

Eerder zei ik reeds, dat aan gedroogde planten de kenmerken van stengels en bladen zo, zonder meer, met het blote oog of met een loupe zijn te onderzoeken. Maar ook de bloemen zijn gemakkelijk te bestuderen. Men kan die namelijk voor het onderzoek toegankelijk maken, door ze eenvoudigweg op te weken. Men neemt daartoe een gedroogde bloem en kookt die in een schaalte of reageerbuis even op in water. Niet te lang, want zij mag niet „gaar” worden, doch ook niet te kort, want door het koken moet zij voldoende soepel worden, terwijl bovendien de lucht er uit moet worden verwijderd. Daarna brengt men haar in een glazen schaalte — zeer goed is hiervoor een Petri-schaaltje te gebruiken — en vervolgens kan men de bloem *onder water* met behulp van prepareernaalden analyseren. Dit analy-

---

Foto hiernaast:

Een op Nieuw-Guinea ontdekte nieuwe *Convolvulacee*, *Erycibe clemensae* van Ooststr.; de bijgeplakte enveloppe bevat bloemen, die gebruikt werden bij de beschrijving dezer nieuwe soort. Het exemplaar is aanwezig in het Rijksherbarium.

seren geschiedt het liefst onder een loupe op statief of onder een prepareermicroscop, waarbij men zijn handen vrij heeft om de naalden te hanteren. Dan zal blijken, dat alle delen weer uitstekend te zien zijn; de kelk en kroon, waarvan vooral de laatste gedroogd dikwijls verschrompeld is, krijgen weer hun oorspronkelijke vorm en vaak ook hun oorspronkelijke stand, de meeldraden en de stamper eveneens; het vruchtbeginsel is gemakkelijk door te snijden, om te zien hoeveel hokkig het is, hoe de zaadknoppen geplaatst zijn, enz. Kortom, de bloem is te onderzoeken alsof zij vers is. Vergelijken wij zo'n opgeweeke bloem met een levende, dan blijkt dat beide practisch gelijk van vorm zijn; het enige, wat soms ontbreekt, is de oorspronkelijke kleur. Maar een goed verzamelaar behoort op het etiket, dat bij zijn plant behoort, genoteerd te hebben hoe de bloemkleur was! En wat voor bloemen geldt, geldt ook voor bloemhoofdjes, zoals die b.v. bij de Composieten gevonden worden, of voor aartjes van b.v. Grassen en Cypergrassen; ook die kunnen gemakkelijk worden opgeweeke.

Als beginnening in de botanie heb ik vroeger ook in de mening verkeerd, dat gedroogde planten niet goed meer te determineren zouden zijn. Toen ik in die tijd in Rotterdam woonde en daar als leerling van de lagere school en als H.B.S.'er mijn eerste schreden zette op het pad der floristiek, heb ik op de destijds voor adventieven beroemde haventerreinen meermalen interessante planten gevonden, die ik met de mij ter beschikking staande flora's, de oude Suringar en een oude druk van Heukels, niet kon thuisbrengen. Als dan na vele vergeefse pogingen om achter de naam der vondsten te komen, dit niet gelukte, werd de plant vaak weggegooid! Zo zijn helaas interessante vondsten verloren gegaan. Waren de planten bewaard gebleven, dan hadden vele ervan — maar dat heb ik pas later beseft — een mooie bijdrage kunnen leveren tot de kennis van onze adventiefflora. Leiden, Rijksherbarium. Nonnensteeg 1.

De spreeuwen trekken naar de eendenkooi.

Foto: „Articapress”

